MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SİYASAL BİLİMLER DERGİSİ

JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE
REVUE DE SCIENCE POLITIQUE

VOLUME • CİLT: 5 / SPECIAL ISSUE • ÖZEL SAYI APRIL • NİSAN 2017
ONLINE ISSN: 2147-6926 • PRINT ISSN: 2147-6934

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi • Marmara University Journal of Political Science • Université de Marmara Revue de Science Politique
6 Aylık Hakemli Akademik Dergi • Biannual Peer-Reviewed Academic Journal
Online ISSN: 2147-6926 • **Print ISSN:** 2147-6934

Marmara Üniversitesi Rektörlüğü Adına İmtiyaz Sahibi • Owner: Prof. Dr. Mehmet Emin ARAT (Rektör • Rector)
Derginin Sahibi • Owner of the Journal: M.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Adına, On behalf of Marmara University Faculty of Political Science Prof. Dr. Recep BOZLAĞAN (Dekan • Dean)
Editör • Editor-in-Chief: Prof. Dr. Ahmet Kemal BAYRAM
Özel Sayı Editörleri • Special Issue Editors: Prof. Dr. Aleaddin YALÇINKAYA, Yrd. Doç. Dr. Arzu AL, Dr. Hakan MEHMETCİK
Editör Yardımcıları • Assistant Editors: Öğr. Gör. Murat DAOUDOV, Arş. Gör. Alihan GÖK, Arş. Gör. Koray KAPLICA, Arş. Gör. Muhammet Erdal OKUTAN

Yayın Kurulu • Editorial Board
Prof. Dr. Recep BOZLAĞAN, Prof. Dr. Nail YILMAZ, Prof. Dr. Ahmet Kemal BAYRAM, Prof. Dr. Alaeddin YALÇINKAYA, Prof. Dr. Ayşegül SEVER, Doç. Dr. Erbay ARIKBOĞA, Prof. Dr. Ömer Faruk GENÇKAYA

Bilim Kurulu • Editorial Advisory Board
Prof. Dr. Ahmet DEMİREL (Marmara Üniversitesi), Prof. Dr. Ahmet İNSEL (Galatasaray Üniversitesi), Prof. Dr. Ali Vahit TURHAN (Beykent Üniversitesi), Prof. Dr. Asım KARAÖMERLİOĞLU (Boğaziçi Üniversitesi), Prof. Dr. Aydın UĞUR (İstanbul Bilgi Üniversitesi), Prof. Dr. Ayşegül YARAMAN (Marmara Üniversitesi), Prof. Dr. Bedri GENCER (Yıldız Teknik Üniversitesi), Prof. Dr. Bilal ERYILMAZ (İstanbul Medeniyet Üniversitesi), Prof. Dr. Birsen ÖRS (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Büşra ERSANLI (Marmara Üniversitesi), Prof. Dr. Cemil OKTAY (Yeditepe Üniversitesi), Prof. Dr. Christoph KNILL (Ludwig-Maximilians Üniversitesi / Almanya), Prof. Dr. Coşkun ÇAKIR (İstanbul Şehir Üniversitesi), Prof. Dr. Deniz VARDAR (Marmara Üniversitesi), Prof. Dr. Ergun ÖZBUDUN (İstanbul Şehir Üniversitesi), Prof. Dr. Ernest Wolf-Gazo (Kahire Amerikan Üniversitesi, Mısır), Prof. Dr. Erhan BÜYÜKAKINCI (Galatasaray Üniversitesi), Prof. Dr. Faruk SÖNMEZOĞLU (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Füsun ÜSTEL(Galatasaray Üniversitesi), Prof. Dr. Haluk ALKAN (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Hüseyin ÖZGÜR (Pamukkale Üniversitesi), Prof. Dr. İsmail CERİTLİ (Bartın Üniversitesi), Prof. Dr. James M. CONNELLY (Hull Üniversitesi / İngiltere), Prof. Dr. Jean MARCOU (Grenoble Üniversitesi), Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ (İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi), Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ (Afyon Kocatepe Üniversitesi), Prof. Dr. Musa EKEN (Sakarya Üniversitesi), Prof. Dr. Nuray BOZBORA (Marmara Üniversitesi), Prof. Dr. Ömer DEMİR (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Prof. Dr. Ruşen KELEŞ (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Ted HOPF (Singapur Devlet Üniversitesi / Singapur), Prof. Dr. Veysel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Yakup BULUT (Mustafa Kemal Üniversitesi), Doç. Dr. Dominique MALIESKY (Rennes Siyasal Çalışmalar Enstitüsü / Fransa), Doç. Dr. Yüksel DEMİRKAYA (Marmara Üniversitesi), Dr. Kamil ZAJACZKOWSKI (Varşova Üniversitesi, Polonya)

Marmara Üniversitesi Yayınevi • Marmara University Press
Adres • Address: Göztepe Kampüsü 34722 Kadıköy, İstanbul
Tel • Phone: (0216) 348 43 79 **Faks• Fax:** (0216) 348 43 79
E-posta • E-mail: yayinevi@marmara.edu.tr

İletişim Bilgileri
Adres • Address: Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi,
Anadolu Hisarı Kampüsü, 34810, Beykoz, İstanbul
Tel • Phone: (0216) 308 99 19 **Faks • Fax:** (0216) 308 99 32
E-posta • E-mail: siyasalbilimlerdergisi@marmara.edu.tr

Baskı • Printing Press: Şenyıldız Matbaacılık
Sertifika No: 11964

SİYASAL BİLİMLER DERGİSİ, Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin hakemli akademik yayınıdır. Altı ayda bir yayınlanır. Dergide yayınlanan makalelerdeki görüşler yazarlarına aittir. Yayın Kurulu tarafından benimsendiği anlamına gelmez. Yayın Kurulu, yazının özüne dokunmaksızın gerekli yazım ve cümle değişikliklerini yapma hakkını saklı tutar. Siyasal Bilimler Dergisi **ULRICH Global Serials Directory** ve **EBSCO** uluslararası alan endeksi tarafından taranmaktadır. Siyasal Bilimler Dergisi ULAKBİM Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı için gerekli başvurularını tamamlamış olup, söz konusu veritabanında taranabilmek için izleme sürecindedir.

JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE is a peer-reviewed academic journal of Marmara University Faculty of Political Science. The journal is a biannual publication. All the views and opinions expressed in the articles are those of the authors and they do not necessarily reflect the views or opinions of the editor, the editorial board, or the publisher. The editorial board reserves the right to make necessary changes in spelling and sentences without changing content. The journal is indexed by **ULRICH Global Serials Directory** and **EBSCO** International Index. Journal of Political Science has recently completed the necessary application for being indexed by the ULAKBİM Social and Human Sciences Database and the journal is accepted for the monitoring process.

Bu özel sayıdaki metinlerin sunulduğu 5. Mavi Karadeniz Kongresi Marmara Üniversitesi BAPKO tarafından finanse edilmiştir. Proje No: SOS-L-120516-0230

Teşekkür

Dergimizin bu sayısına gönderilen makalelere hakemlik yaparak destek veren ve isimleri, unvan-alfabetik sıra gözetilerek aşağıda düzenlenmiş olan meslektaşlarımıza katkılarından ötürü teşekkür ederiz.

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Ahmet NOHUTÇU, İstnabul Medeniyet Üniversitesi,
Prof. Dr. Ali Şahin, Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşegül Sever, Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Gülden Ülgen, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail Bircan, Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Özkan, Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Mert Bilgin, Medipol Üniversitesi
Prof. Dr. Özden Zeynep Oktav, Medeniyet Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Arı, Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Behlül Özkan, Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Emel Parlar Dal, Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Erhan Doğan, Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan Arıkdemir, Dumlupınar Üniversitesi
Doç. Dr. İrfan Kaya Ülger, Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Melemen, Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Reşat Bayer, Koç Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Çağdaş Güngör, Marmara Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Derya D. Yılmaz Adalıoğlu, Nişantaşı Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Funda Karadeniz, Gaziantep Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Gonca Oğuz Gök, Marmara Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Meral Balcı, Marmara Üniversitesi
Yrd.Doç. Dr. Levent Boran, Nişantaşı Üniversitesi
Dr. Dursun Peksen, Memphis Universitesi
Dr. Özgür Üşenmez, Marmara Üniversitesi

Takdim

Uluslararası İlişkiler bağlamında gerçekten insanlık tarihinin en olağanüstü zamanlarından birini yaşıyoruz ve bu olağanüstü dönemin şüphesiz en önemli olayları Türkiye'nin yakın çevresinde gerçekleşiyor. Bu kapsamda Karadeniz ve hinterlandı, günümüz küresel ve bölgesel siyaseti açısından giderek önemi ve ağırlığı artan bir bölge haline geliyor. Bir yandan petrol ve doğalgaz üreten ülkeler ve bu kaynaklara yoğun bir şekilde ihtiyaç duyan devletlerin komşu olduğu, yoğun ve kalabalık nüfusuyla önemli ve büyük bir ekonomik pazarın bulunduğu, tarihsel, kültürel, dilsel ve dinsel ilişkiler kapsamında, donmuş ve süregiden çatışmaların yaşandığı bir bölgeden bahsediyoruz. Küresel gerilimlerin artığı, milliyetçi dalgaların yükseldiği ve aynı zamanda teknolojik ilerlemeler ve yeniliklerle küresel politikanın her günkünden daha fazla karmaşıklaştığı ve globalleştiği bu yeni dönem insanlık tarihinin en önemli dönüm noktalarından biri olmaya aday.

Karadeniz bölgesi söz konusu olduğunda bölge kendine has ve tarihsel olarak verili karmaşık ve çok boyutlu ilişkiler ağına sahiptir. Çok uzun yıllardır küresel politik ekonominin bir merkezi olma özelliğini koruyan bölge özellikle Avrupa siyasal hayatının en belirleyici coğrafyası olma özelliğini korumuştur. Ukrayna krizi, Rusya'nın Kırım'ı ilhakı, Azerbaycan ve Ermenistan sınır hattında çatışmaların artması, azalan petrol gelirleri ve ekonomik zorluklar, Suriye krizi ve bölgenin önemli ülkelerinin bu krizde takındıkları stratejik pozisyon, gerilen Türk-Rus ilişkileri bölgenin dinamiklerinin ne kadar canlı ve karmaşık olduğunun birer göstergesi olarak karşımıza çıkıyor. Son dönemde yaşanan bu olayların da bizlere gösterdiği şekliyle bölge içinde yaşanan gelişmeler kadar dışarda yaşanan gelişmelerin de bölge ülkelerinin ilişkilerini etkilediğini gözlemliyoruz.

Bölgenin bu karmaşık ve çok boyutlu ilişki yapısı, dünya siyasetindeki jeo-stratejik, jeo-ekonomik önemi, bölgenin politik ekonomisinin ve güvenlik ilişkilerinin derinlemesine araştırılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu gerçekler ışığında Mavi Karadeniz Kongresi'ni dünya politikasının tam da merkezinde yer alan bir coğrafyayı ve bu coğrafyayı paylaşan ülkelerin sosyal, ekonomik ve politik yaklaşımlarının anlaşılması ve anlamlandırılması faaliyetlerinin bir parçası olarak yıllardır düzenliyoruz. "Karadeniz 'de Güvenlik ve Karadeniz'in Uluslararası Politik Ekonomisi" temasıyla bu yıl beşincisini düzenlediğimiz Mavi Karadeniz Kongresi için de, bilimsel açıdan olduğu gibi bölge ve dünya politikalarına da ışık tutması açısından son derece önemli bir görev üstlendiğini, etkisini ve katılımcı profilini hızla artırdığını sevinerek gözlemledik. İlkini 2008 yılında sınırlı bir katılımcıyla gerçekleştirdiğimiz kongremizin bu yıl beşincisine ondan fazla ülkeden yüzlerce akademisyen, diplomat, bürokrat, araştırmacı, gazeteci, sivil toplum örgütü çalışanı gibi farklı sektörlerden kişi katıldı ve 120'den fazla sunum yapıldı. Sunulan bildirilerin kalitesi, tartışmaların derinliği ve canlılığı bizlere çok doğru bir işi doğru bir şekilde yaptığımızı gösterdi. Bu kongre belki bölgeyle ilgili bütün sorunların bırakın çözülmesi hepsinin tartışılmasına bile yetmedi ama sorunların tartışılması, dinamiklerin incelenmesi ve mümkünse bazı çözüm önerilerinin sunulması, diyalog kanallarının tesisi için önemli ve anlamlı bir platform sundu.

Böylesi önemli ve büyük bir uluslararası kongrenin organizasyonu sürecinde bizim için en zorlu kısım belki de bu birbirinden nitelikli ve anlamlı çalışmalar arasından bir eleme yaparak bu özel sayının ortaya çıkarılması oldu. Mümkün olduğunca farklı disiplinlere ve konulara eğilmesine özen gösterilerek, editöryal ve sayfa kısıtları da dikkate alınarak on kadar makale bu özel sayı için seçildi. Özel sayımızın ilk makalesi olan "Kuruluşundan Günümüze Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü" adlı makalede Alaeddin Yalçınkaya, KEİ örgütünü kuruluşundan günümüze kadar inceleyerek örgütün kurumsal işbirliği açısından bölge dinamiklerinin en önemli uluslararası kuruluşu haline geldiğine dikkat çekmektedir. Emel Parlar Dal ve Ali Murat Kurşun "Hazar Bölgesinde Rusya ve AB Ekonomi-Politik Çekişmesi ve "Ukrayna" Faktörü" başlıklı makalelerinde Hazar Bölgesinin Rusya ve AB arasında yaşanan geo-ekonomik mücadelede önemini vurgulamaktadır. Arzu Al ve Hakan Mehmetcik ise "Karşılaştırmalı Bir Çerçeveden Ekonomik Bölgeselleşme ve Karadeniz" başlıklı makalelerinde yine KEİ coğrafyası içerisinde bir ekonomik bölgeselleşme olup olmadığına diğer bölgelerde yaşanan ekonomik bölgeselleşme verilerini kıyaslayarak karşılaştırmalı bir analiz sunmakta ve böylesi bir bölgeselleşmeyi engelleyen unsurlara eğilmektedirler. Birol Erkan ve Şule Batbaylı, "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ) Üyesi Ülkelerin Küresel Pazarlardaki Karşılaştırmalı Üstünlükleri" başlıklı makalelerinde KEİ üye ülkelerinin küresel pazarlardaki karşılaştırmalı üstünlüklerini ve rekabet güçlerini oldukça geniş bir perspektiften istatiksel analizlerle ortaya koymaktadırlar. Özel sayının üçüncü makalesinde, Doğan Şafak Polat, "NATO ve Rusya Federasyonu'nun Yeni Mücadele Alanı Karadeniz" başlıklı makalesinde, özellikle son dönemde yaşanan olayların ışığında Karadeniz'de ortaya çıkmakta olan askeri mücadelelere dikkat çekmekte ve önemli çıkarımlarda bulunmaktadır. Hatice Yazgan "Karadeniz Sinerjisi: AB için Bir Başarı mı, Başarısızlık mı?" adlı makalesinde AB'nin komşuluk politikalarını Karadeniz bağlamında değerlendirmekte ve AB'nin bu bölgede hedefleri, bu hedeflerine ulaşmaktaki temel stratejileri ve bunların etkinliğini tartışmaktadır. Bu özel sayımızın beşinci makalesinde Nadire Filiz İrge, "Karadeniz Havzası Jeopolitiğinde Güç Mücadelesinin Arka Planı ve Bölgesel Güvenliğin Uluslararası Önemi" başlıklı makalesinde Karadeniz jeopolitiğinde yaşanan son dönem dönüşümlerini analiz etmekte ve bölgede etkin olan güçler arası rekabet ve çekişmenin bölgesel güvenliği nasıl etkilediğine yoğunlaşmaktadır. Sina Kısacık ve Furkan Kaya "21. Yüzyılda Türkiye'nin Avrasya'nın Merkezindeki Eşsiz Enerji Koridoru Rolü" başlıklı makalelerinde Karadeniz bölgesi denildiğinde bölgenin ve politik ekonomisi ve güvenliğinin ayrılmaz bir parçası olan enerji ile ilgili konulara eğilmekte ve bu bağlamda Türkiye'nin bölge içerisinde giderek artan enerji koridoru olma rolünü analiz etmektedirler. İmran Demir "REd-Bull Etkiis: Dış Politika Karar Alma Süreçlerinde Aşırı Güvenin Neden ve Sonuçları" başlıklı makalesinde özellikle bölge ülkelerinin son dönem dış politika karar alma süreçlerine de uygulanabilecek teori ağırlıklı bir dış politika karar alma süreci analizi sunmaktadır. Ömer Faruk Gençkaya ve Hakan Gündoğdu "Küresel Yönetişim Ekseninde Stratejik Planlarda Koordinasyonun Önemi" başlıklı özel sayının son makalesinde kamu politikalarında koordinasyonun sağlanmasına yönelik adımları ele almaktadır. Bu bağlamda bu anlamlı ve zaman olarak yerinde konferanstan yine anlamlı ve önemli bir çalışma üretildiği inancındayım. Başta yöneticisi olduğum Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümü değerli mensupları olmak üzere emeği geçen herkese teşekkürlerimi iletir keyifli okumalar dilerim.

Siyasal Bilimler Dergisi,
Özel Sayı Editörleri

İçindekiler / *Contents*

Teşekkür III

Takdim V

Kuruluşundan Günümüze Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü
Black Sea Economic Cooperation from the Establishment to Today
Alaeddin YALÇINKAYA 1-16

Hazar Bölgesinde Rusya ve AB Ekonomi-Politik Çekişmesi ve "Ukrayna" Faktörü
Politic-Economic Competition Between Russia and the EU in the Caspian Region:The "Ukranian" Factor
Emel PARLAR DAL • Ali Murat KURŞUN 17-31

Economic Regionalization and Black Sea in a Comparative Perspective
Karşılaştırmalı Bir Çerçeveden Ekonomik Bölgeselleşme ve Karadeniz
Arzu AL • Hakan MEHMETCİK 33-45

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ) Üyesi Ülkelerin Küresel Pazarlardaki Karşılaştırmalı Üstünlükleri
Comparative Advantages in The Global Markets of The Countries of The Organization of The Black Sea Economic Cooperation (BSEC)
Birol ERKAN • Şule BATBAYLI 47-65

NATO ve Rusya Federasyonu'nun Yeni Mücadele Alanı: Karadeniz
NATO and the Russian Federation in a New Rivalry Area: Black Sea
Doğan Şafak POLAT 67-82

Black Sea Synergy: Success or Failure for the European Union?
Karadeniz Sinerjisi: Avrupa Birliği için Bir Başarı mı, Başarısızlık mı?
Hatice YAZGAN 83-94

Karadeniz Havzası Jeopolitiğinde Güç Mücadelesinin Arka Planı ve Bölgesel Güvenliğin Uluslararası Önemi
The Background of the Power Struggle in the Black Sea and Importance of Regional
Nadire Filiz İRGE 95-108

Turkey's Unique Energy Corridor Role at the Center of Eurasia in the 21st Century
21. Yüzyılda Türkiye'nin Avrasya'nın Merkezindeki Eşsiz Enerji Koridoru Rolü
Sina KISACIK • Furkan KAYA 109-121

The Red-Bull Effect: Causes and Consequences of Overconfidence in Foreign Policy Decision Making
Red Bull Etkisi: Dış Politika Karar Alma Süreçlerinde Aşırı Güvenin Neden ve Sonuçları
İmran DEMİR 123-140

Küresel Yönetişim Ekseninde Stratejik Planlarda Koordinasyonun Önemi
The Importance of Coordination in the Strategic Plans in the Context of Global Governance
Ömer Faruk GENÇKAYA • Hakan Gökhan GÜNDOĞDU 141-153

Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi • Marmara University Journal of Political Science • Cilt 5, Özel Sayı, Nisan 2017, ISSN 2147-6934, ss. 33-45 • DOI: 10.14782/sbd.2017.54

Economic Regionalization and Black Sea in a Comparative Perspective

Arzu AL*
Hakan MEHMETCİK**

Abstract

Since the end of the Cold War, the study of regions has become a major preoccupation of political scientists. And yet, regionalism still means many different things to many different peoples in too many different contexts. Nonetheless, economic interdependences through trade and other intra-regional activities is one of the main pillar of regionalization in any given example. The driving impulse of this paper is that there is a hypothetical relation with emerging regional economic relations and regionalism. That is, regionalism and emerging regional economic activities self-enforcing phenomena at least on theoretical front. In this sense, it is sensible to look at the some of the trade and economic statistics to determine the state of regionalization in the Black Sea. Therefore, this paper first tries to demarcate "Black Sea Region" and possible sub regions than will comparatively analyses the economic regionalization process by comparing some other regions and sub regions. The main finding of the paper suggests that fundamentally due to the fact that every member of Black Sea regions has been engaging with other exclusive regionalization movements, regionalization in the wider Black Sea is weak and underdeveloped.

Keywords: Regionalism, Black Sea as a Region, Comparative Regionalism, Trade and Economy in Black Sea, BSEC.

Karşılaştırmalı Bir Çerçeveden Ekonomik Bölgeselleşme ve Karadeniz

Öz

Soğuk Savaşın bitişinden bu yana bölgelerin çalışılması siyaset bilimi çalışmaları içerisinde öncelikli bir alan haline gelmeye başladı. Fakat hala bölgeselcilik birçok kişi için bir sürü farklı bağlamda oldukça farklı anlamlara geliyor. Yine de ekonomik karşılıklı bağımlılık ve bölge içi artan ticaret herhangi bir

* Asst. Prof. Dr. Arzu Al, Marmara University, Faculty of Political Science, Department of International Relations, arzu.al@marmara.edu.tr

** Research Asst. Hakan Mehmetcik, Marmara University, Faculty of Political Science, Department of International Relations, hakan.mehmetcik@marmara.edu.tr

bölgeselcilik örneği için olmazsa olmaz koşullardan bir tanesi. Bu çalışmanın temel hareket noktası da bölgeselcilik ve ekonomik aktivitenin bölgeselleşmesi arasında teoride kurulan bu bağdır. Bu bağlamda, Karadeniz'de bölgeseliciliğe ya da bölgeselleşmeye bakmanın bir yöntemi ekonomik aktivitenin bölgeselleşmesinin incelenmesi olacaktır. Bu çalışmanın amacı da ticaret ve ekonomik aktivite verileri üzerinden Karadeniz bölgesini, muhtemel alt bölgeleri diğer bölgeselcilik örnekleri ile karşılaştırmaktır. Fakat bu çalışmanın en temel bulgusu Karadeniz bölgesindeki ülkelerin birbiriyle rekabet halinde olan farklı bölgeselcilik projeleri içerisinde yer almalarından dolayı, bu bölgede bölgeselcilik zayıf ve gelişmemiş durumdadır.

Anahtar kelimeler: Bölgeselcilik, Karadeniz Bölgesi, Karşılaştırmalı Bölgeselcilik, Karadeniz'de Ticaret ve Ekonomi, KEİ.

Introduction

One of the major puzzles that political scientists have tried to address over the last two decades is the emergence of regions and regional integration movements as regions have become widely referred both as an unit of analysis and as a level of analysis within the study of International Relations (IR). Not only have regions become substantially more important topics of IR compare to what it was a decade ago, but they have also acquired substantial autonomy from the system level interactions of the global power (Lake and Morgan 1997: 49) and they become a direct influencer of the systemic level developments from trade regimes to alliance formations. Yet, regionalism means many different things to many different peoples in too many different contexts (Börzel and Risse 2016: 1). Indeed, what constitutes a region and what regionalism is an ongoing discussion among scholars (Fawcett 2004; Lawrence 1996; Panagariya 1999). At most common characterization, regionalism starts with an economic imperative (regionalization of economic activities) in which groups of countries comprise a trading block through free trade agreements (FTA) and regional trade agreements (RTAs) or, in advance level, a custom union (CUs) and then move further by establishing an institutional regionalization dynamic. States incorporate first in economic areas and this first level integration catalyze further integration in other areas. This voyage from regionalization of economy to institutional regionalism is what theory of functionalism, which widely associated with David Mitrany, suggests (David 1933; Mitrany 1948). Thus, economic imperative seems one of the, if not the most, important stage of regionalism. Therefore, the driving impulse of this study is that there is a hypothetical relation with emerging bilateral/multilateral trade relations within a defined geography and regionalism at the institutional level. In this sense, regionalism and formation of a regional economy are self-enforcing phenomena at least on theoretical front. Nonetheless, when we look at the Black Sea as a region, it is still an open question whether there is a trade dynamic that can possibly lead an economic regionalization process that can be characterize as a facilitator of greater regional integration in the long run. This study tries to look at the trade

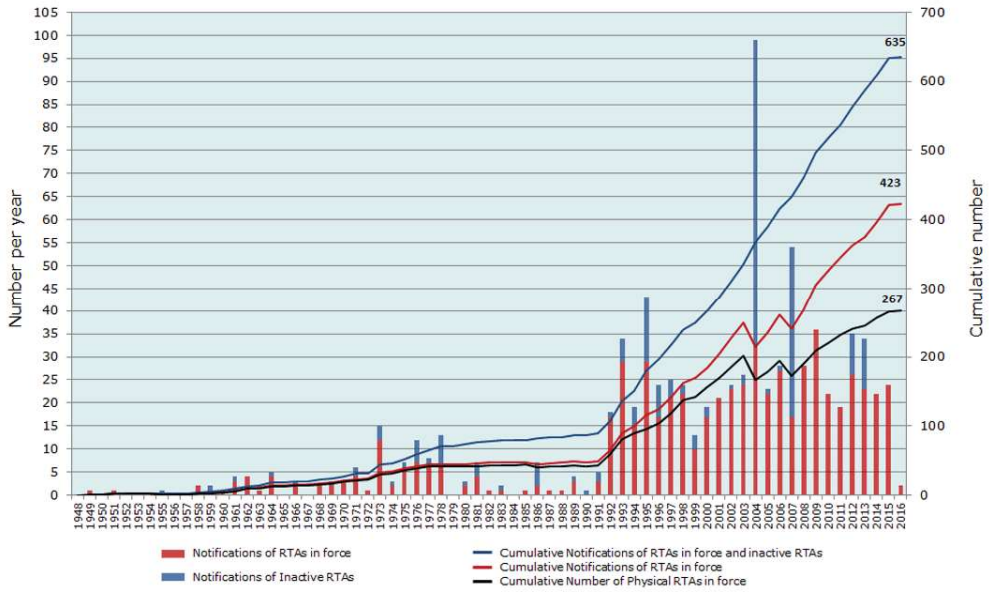
statistics and some other figures on FTAs/RTAs to determine whether there is a potential of economic regionalization/sub-regionalization in the region. To do that, the paper first surveys regionalization of economic activities in the form of FTAs/RTAs in the world. Then, it compares and contrast economic activities in the form of trade in other regions to build a ground to scrutinize the regionalization processes of the Black Sea. In the last part, the paper shifts its focus on the Black Sea by looking at the trade dynamics and competing regionalization routes. Departing from these empirical analyses the paper will show how and why these competing regionalization courses impedes the regionalization of economic activities in the Black Sea.

Multilateralism vs Regionalism in Trade Politics

Globalization trends make the world of nations more connected than ever. Our clothes are mostly manufactured in developing countries; our computers are designed in developed world while assembled by some other countries from components coming from other parts of the world (Oatley 2012: 21). As a direct result of the new labor of production patterns, the rapid growth in trade has brought us into a new level of globalization. Global trade has grown more over 10 times since the end of the WW II. As Oatley points out "Never before in history has international trade grown so rapidly for such a long period" (Oatley 2012: 22). Without a working political structure that supports world trade, such uninterrupted rapid growth would not have been possible. Here, one of the most important multilateral structure is WTO and its predecessor GATT (General Agreement on Tariffs and Trade). WTO has been around almost 20 years now and played an important role in internalization of trade by providing governments a rule based interaction forum. Yet, the stability of trade regimes in the world, as Oatley himself accepts, is a function of the distribution of power in international relations (Oatley, 2012:29). This pure academic suggestion can be empirically proved through analyzes of regional trading blocs. WTO may be the linchpin of organization of the world trade as a multilateral forum, yet the trade is still a regional phenomenon via FTAs/RTAs implemented in specific regions.[1] Indeed, regionalism through the FTAs/RTAs is an appealing alternative to organize trading relations among countries. Therefore, many observers believe that regional trade arrangements pose the single greatest challenge to the multilateral trade system designed and implemented by WTO (Oatley 2012: 36).

1 FTAs and Economic Unions are the separate end of the same diagram (regional integration). Between these there are Custom Unions, Common Markets. In this sense, the differences between these different regional trade arrangements are just in degree not in kind. See (Ravenhill 2014, 174)

Figure 1: Evaluation of Trade Agreements (1948-2016)[2]

Source: WTO

FTAs/RTAs and CUs[3] come to be established when countries remove tariffs and barriers to the free movement of goods and services and peoples in a specific area. In this sense, FTAs is the first step of the process that transform regionalization[4] into regionalism.[5] There is an explosion in the numbers of FTAs/RTAs/CUs over the last decades. RTAs are not necessarily threat to multilateralism per se as they are the most important exception that WTO permits (Ravenhill, 2014:173). Yet, when we look at the figures we see that FTA constitutes the vast majority of existing more than 400 RTAs, of which more than half are bilateral. That`s why these RTAs have been seen a dangerous development to multilateralism in trade.

In this sense, the question is why nations choose to RTAs over other multilateral trade institutions. There are some political motivations. Countries can use economic cooperation as a confidence building mechanism for political ends or they pursue security guarantees among members even up to a point building as security community where interdependence is so high that war is excluded as a way of solving conflicts. Regionalism can be a bargaining tool as well as it can facilitate reforms including satisfaction of domestic constituencies and ease of negotiating and implementing agreements. There are economics motivations as well. Regionalism serve better for

2 The figure is retrieved from http://bit.ly/2iZraIz

3 Custom Unions are generally more multilateral and deeper arrangements than regional trade agreements (RTAs).

4 Regionalization means a high degree of economic interdependence.

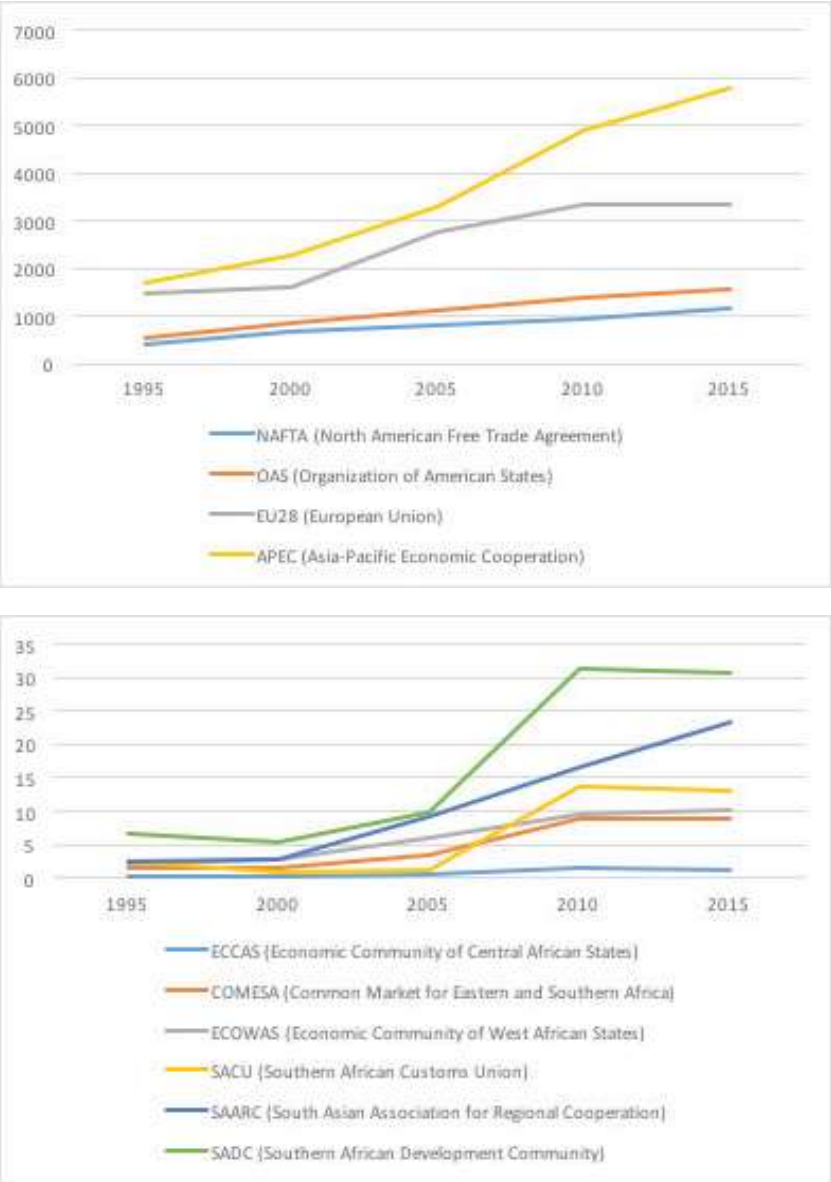
5 Regionalism refers to a formal intergovernmental cooperation over numbers of issues.

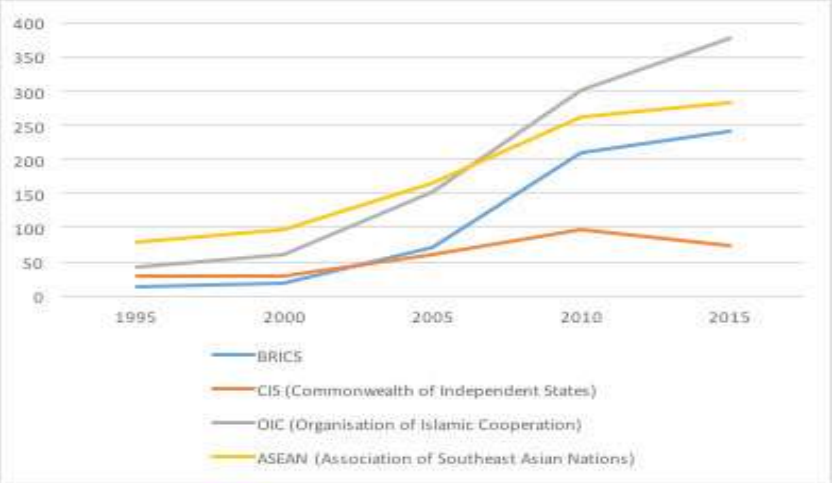
the protection of sectors that would not survive in global competition. In this sense, regionalism is a more secure form of integration vis-a-vis multilateralism. Regionalism provides better forum for a faster and deeper integration whereas multilateralism, especially WTO or CUs, cannot enable governments such steps due to diverse membership. Regionalism can also serve better in enlarging economic of scales (enlarging markets) and increasing investment opportunities (Ravenhill, 2014: 178). Therefore, there is a rush for regionalism in the world and therefore we need to dwell more on regionalism to examine evolution of international trade systems.

When we look at the some of the chief example of regionalization process through RTAs, two things appear obvious. First of all, intra-regional trade goes hand in hand with regionalization. Second, institutionalized regionalism processes are not always far more successful than the others. For instance, we look at the raw trade statistics listed in the figure below, we see that intra-regional trade within APEC, EU, BRICS, SADC, SAARC and in many other have been growing in unpresented numbers over the last 20 years. The trade among BRICS countries has grown more than 17 times, it is more than 9 times when it comes to SAARC. The growth numbers are 8 times higher for ECCAS, 6 times for COMESA, 8 times for OIC respectively. When it comes to more institutionalized regionalism movements, for EU in particular, intra-trade has grown well over 129%, for APEC the number is over 243%, for CIS over 151%. These sheer numbers confirm that intra-regional trade is, indeed, growing almost every regional groupings even though there are ups and downs along the way, especially after the 2008 global financial crises.

These increasing intra-regional trade is one of the direct result of successfully implemented FTAs/RTAs and CUs. Nevertheless, this is somehow counterproductive in terms of regionalization since these create powerful incentive for expanding of trade within a region by removing tariffs and barriers to the free movement of goods and services and peoples, yet it also hinders globalization and trades by preventing entry by other countries in the same region. From this perspective, RTAs are competitive among each other and in many instance, they de/re-regionalizes some specific regions. One of the most obvious example of de/re-regionalized region by the competing RTAs is Black Sea.

Figure 2: Change in Regional Economic Activities in some Selected Regions

- Numbers represents the total of all import/export in given years and all are in current $billion dollars.
- Graphics are made by the aouthors upon the data retrieved from UNCTAD.

The Data Source: http://unctad.org/en/Pages/statistics.aspx

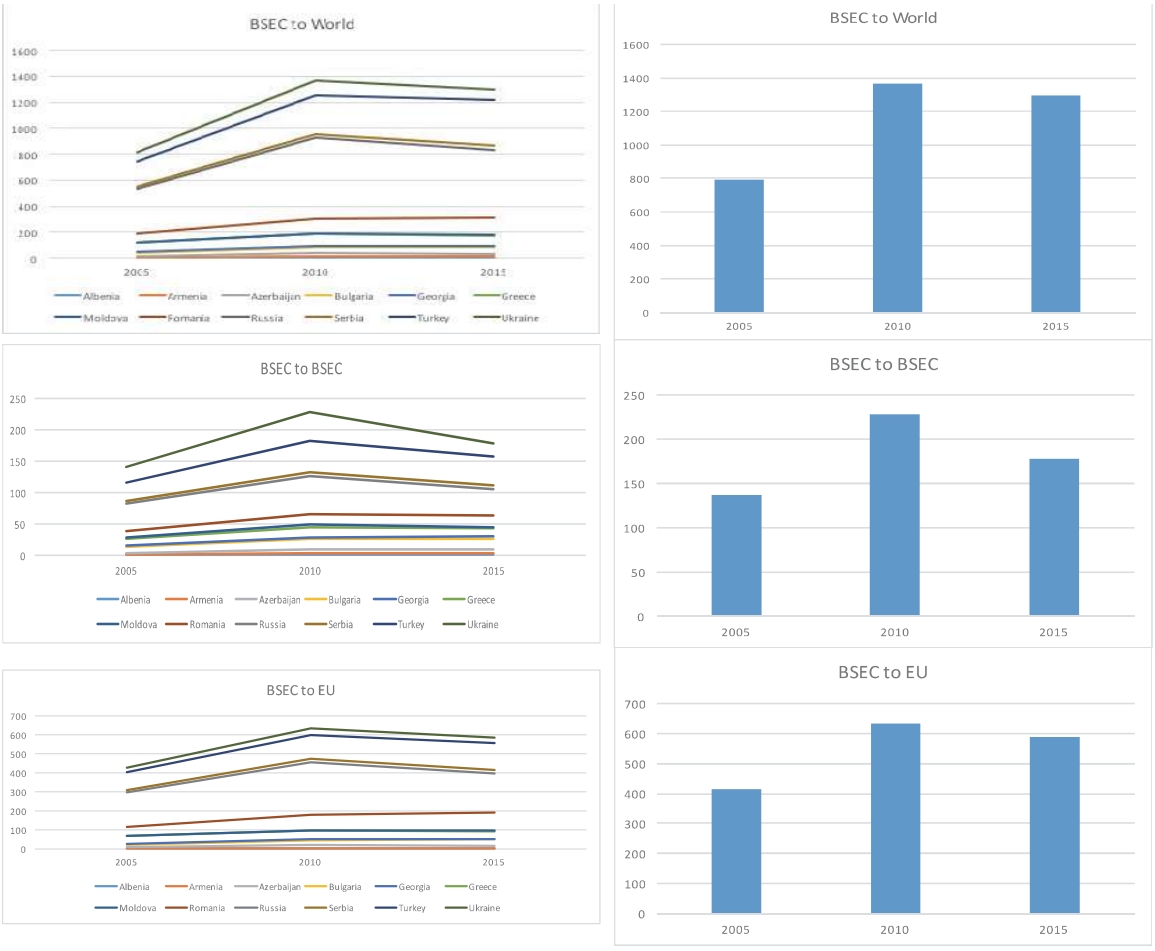
Regionalization in the Black Sea

The Black Sea Economic Cooperation (BSEC) was established in June 1992 by the governments of eleven states and in 2004 Serbia and Montenegro have joined in. Albania, Armenia, Azerbaijan, Bulgaria, Georgia, Greece, Moldova, Romania, Russia, Turkey, Ukraine, Serbia and Montenegro are the member of the BSEC, which is the most advanced expression of the regional cooperation in the region. Indeed, the BSEC identity evolved from a diplomatic conference model into a fully-fledged regional economic organization endowed with international legal personality, institutional autonomy and standing organs (Celac and Manoli 2006). Initially, BSEC was designed to a trade facilitation tool even though it has moved beyond pure economic issues over the years. It has both an intergovernmental structure with a decision-making body Council of Ministers of Foreign Affairs (CMFA), a permanent secretariat based in Istanbul, Turkey, a business dimension with BSEC Business Council, a financial pillar with Black Sea Trade and Development Bank (BSTDB), Parliamentary Assembly of the Black Sea Economic Cooperation (PABSEC) and a research dimensions with International Center for Black Sea Studies (ICBSS). Even though BSEC is neither a trade bloc nor a security community, cooperation within BSEC covers a broad spectrum of activities such as trade and investments, energy, transport and communications, environment, tourism, Small–Medium-sized Enterprises (SMEs), combating organized crime and other non-conventional threats, dealing with emergency situations, institutional renewal and improved governance. However, giving rise closer economic ties through trade facilitation is the

most realistic goal, which is also as it is also acknowledged by BSEC (Celac and Manoli 2006). Therefore, BSEC is an apt departure point for any study of regionalization in the Black Sea region.

However, when we evaluate the regionalization process (regionalization of economic activities) in the Black Sea among BSEC members, intra-regional trade is not growing as fast as other regional groupings experience over the last decade. For instance, BSEC to BSEC trade has increased only 41% and median growth among BSEC members for their trade with other BSEC members is only 1.88 times. The only exception to this is Turkey, which has increased its trade with other BSEC members 17 times.

Figure 3: BSEC Economic Activities with Some Selected Regions

- Numbers represents total of all import/export in given years and all are current $million dollars
- The data is collected from national statistical instutions of BSEC Member states by the aouthers. The garphics are made by the aouthors upon these data.

One of the most important reasons for this might be the global economic slow-down since 2008. Indeed, when we look at the trade statistics BSEC to other regions similar patterns can be observed. BSEC trade to EU, CIS, CEE all has been experienced sharp decline after 2010s. However, the most important reason that hinders regionalization of economic activities within BSEC is competing regionalization courses that BSEC members pursue. Indeed, BSEC countries have taken very few practical steps to liberalize trade amongst themselves and/or to harmonize their policies towards third parties (Celac and Manoli 2006). This is mainly due to the fact that BSEC countries, almost all are bound by other international obligations when it comes to trade. The table below presents

these competing regionalization processes in BSEC area. Especially, EU led regionalism has been more attractive for many BSEC countries and most of them being a EU member states obliged to abide by EU trade policies towards third parties.(Hajizada and Marciacq 2013) In a similar way, Russia led regionalism under CIS vis-a-vis EU is another important competing trading block in the region. CEFTA is the single least important trading agreements. Besides these RTAs, there are also bounding FTAs that hinders regionalization of economic activities. In this sense, one of the motor countries in the region is Turkey whose essential target in bilateral cooperation is to establish FTAs with BSEC countries that pave the way to gradual establishment of an economic partnership based on free movement of goods and capital (Astrov and Havlik 2008). However, as it is case for RTAs, FTAs are also very much exclusive to third parties when it comes to trade. Russia is also another important country due to its closed ties with East European and Balkan countries and given its economy of scale compare to other member states. However, when we analyzed Turkish and Russian trade statistics other groups, especially EU, plays more important role.

Moreover, there are many security anxieties and historical and cultural antipathies towards each other among BSEC countries, which over all reduced the incentives to participate more integrated trade relations (Hajizada 2012). BSEC countries have remained reluctant to economic integration at a sub-regional level before reaching agreements on security issues among the regional countries such as Nagorno-Karabakh, Abkhazia, and recently Crimea conflicts. This higher political strains and given differences between BSEC members in terms of foreign policy agendas, it is not easy to assume a way forward for deeper regional integration. BSEC has also, as an institution dealing with facilitating closer economic ties among its members, numbers of drawbacks and limitations such as lack of coordination, finance, implementation and overlooking bodies (Celac and Manoli 2006). Furthermore, there is a gap between BSEC declaratory statements and realistic types of regionalism that BSEC can pursue in the current environment (Bolukbasi and Ertugral 2008).

Rivalry, conflict and cooperation are the dynamics that shaped the political economy of the Black Sea region (Manoli 2013). Given diverged interests and policies among members, institutional challenges, and the way in which regional economies organized, the regionalization of economies in the Black Sea region remains weak and underdeveloped. In this sense, regioness of the Black Sea in terms of market integration and regionalization of economies has been slow-paced. This is also true for sub-regional areas within Black Sea. For instance, none of possible candidates such as CIS, CEFTA or CEE, can wittingly claim regioness when it comes to regionalization of economies. All of these sub-groupings represents divisions but not unity even as we look at the sheer trade statistics even though there are rhetorical statements regarding with such regional communities under several different names.

Table 1: Competing Regionalization in BSEC Area

	Albania	**Azerbaijan**	**Bulgaria**	**Georgia**	**Greece**	**Moldova**	**Romania**	**Russia**	**Serbia**	**Turkey**	**Ukraine**
Albania	x		EU-Albania		EU-Albania	CEFTA	EU-Albania		CEFTA	Turkey-Albania	
Azerbaijan		x		CIS Georgia-Azerbaijan		CIS		CIS Russia-Azerbaijan			CIS Ukraine-Azerbaijan
Bulgaria	EU-Albania		x	EU-Georgia	EU	EU-Moldova	EU		EU-Serbia	EU-Turkey	EU-Ukraine
Georgia		CIS Georgia-Azerbaijan	EU-Georgia	x	EU-Georgia	CIS	EU-Georgia	CIS Georgia-Russia		Georgia-Turkey	CIS Georgia-Ukraine
Greece	EU-Albania		EU	EU-Georgia	x	EU-Moldova	EU		EU-Serbia	EU-Turkey	EU-Ukraine
Moldova	CEFTA	CIS	EU-Moldova	CIS	EU-Moldova	x	EU-Moldova	CIS	CEFTA		Ukraine-Moldova
Romania	EU-Albania		EU	EU-Georgia	EU	EU-Moldova	x		EU-Serbia	EU-Turkey	
Russia		CIS Russia-Azerbaijan		Russia-Georgia		CIS		x	Russia-Serbia		CIS
Serbia	CEFTA		EU-Serbia		EU-Serbia	CEFTA	EU-Serbia		x	Turkey-Serbia	Ukraine-Serbia
Turkey	Turkey-Albania		EU-Turkey	Turkey-Georgia	EU-Turkey		EU-Turkey		Turkey-Serbia	x	Ukraine-Turkey
Ukraine		CIS Ukraine-Azerbaijan	EU-Ukraine	CIS	EU-Ukraine	CIS	EU-Ukraine	CIS	Ukraine-Serbia	Ukraine-Turkey	x
CEFTA:	Albania; Bosnia and Herzegovina; Moldova, Republic of; Montenegro; Serbia; The former Yugoslav Republic of Macedonia; UNMIK/Kosovo										
CIS	Armenia; Azerbaijan; Belarus; Georgia; Kazakhstan; Kyrgyz Republic; Moldova, Republic of; Russian Federation; Tajikistan; Ukraine; Uzbekistan										
EU	Austria; Belgium; Bulgaria; Croatia; Cyprus; Czech Republic; Denmark; Estonia; Finland; France; Germany; Greece; Hungary; Ireland; Italy; Latvia; Lithuania; Luxembourg; Malta; Netherlands; Poland; Portugal; Romania; Slovak Republic; Slovenia; Spain; Sweden; United Kingdom										

The Table is made by authors upon the data on WTO.
Source: WTO Stats

Conclusion

Regionalization and regionalism are one of the most relevant eco-politic indicators of the evolving international relations of today. In this sense, reviewing, comparing and contrasting these phenomena over different time and spatial contexts makes a lot of sense. Regional integration of trade, investment, capital markets, finance and other source of people to people contacts such as tourism as regionalization of economic activities is always an apt start for greater regionalism in a specific area. In this terms, Black Sea region has numerous advantages such cultural, political and economic diversity, close geographic proximities, young and educated work force, overlapping economic-political interest, so on so forth. A regional cooperation, if not integration, is needed in the region to deal with regional economic and political problems (Manoli 2014). Moreover, for the first time its long history, with the end of the Cold War, there are apt reasons and institutions to develop a regional cooperation (Aydin 2005). In this sense, BSEC as a linchpin of regionalism desire in the region has an established track of facilitation of the economic activities among members. Nevertheless, even though a strong formal institution accompanied by rich and habitable grounds for regionalism exist on the ground, regionalization of economic activities is weak and remain underdeveloped in the Black Sea. Empirical analyses of the existing trade data and competing FTAs/RTAs show us that one of the most important factor that hinders regionalization of economic activities in Black Sea is that there are competing exclusory regionalism choices in the region. Therefore, it is not easy to assume a full-fletched regionalization process in the region for the foreseeable future.

References

Astrov, Vasily, and Peter Havlik. (2008), "Economic Developments in the Wider Black Sea Region." 349. Vienna: Vienna Isntitute for International Economic Studies. http://www.wiiw.ac.at/economic-developments-in-the-wider-black-sea-region-dlp-458.pdf.

Aydin, Mustafa, (2005), "Regional Cooperation in the Black Sea and the Role of Institutions." *Perceptions: Journal of International Affairs* 10: 58–61.

Bolukbasi, Tolga, and Ebru Ertugral, (2008), "Regionalism and Regionalization in the Black Sea Region and Turkey." 2012/2. Black Sea Discussion Papers. Istanbul: EDAM. http://bit.ly/2j0zxn0.

Börzel, Tanja A., and Thomas Risse, eds. (2016), *The Oxford Handbook of Comparative Regionalism*. Oxford, UK: Oxford University Press.

Celac, Sergiu, and Panagiota Manoli, (2006) "Towards a New Model of Comprehensive Regionalism in the Black Sea Area." *Southeast European and Black Sea Studies* 6 (2): 193–205. doi:10.1080/14683850600694262.

David, Mitrany, (1933), *The Progress of International Government*. London: Unwin Brothers LTD., Woking.

Fawcett, Louise, (2004), "Exploring Regional Domains: A Comparative History of Regionalism." *International Affairs* 80 (3): 429–46. doi:10.1111/j.1468-2346.2004.00391.x.

Hajizada, Mukhtar, (2012), "Complex Regionalisation in the Wider Black Sea Area." University of Leicester. https://lra.le.ac.uk/handle/2381/27769.

Hajizada, Mukhtar, and Florent Marciacq, (2013) "New Regionalism in Europe's Black Sea Region: The EU, BSEC and Changing Practices of Regionalism." *East European Politics* 29 (3): 305–27. doi:10.1080/21599165.2013.807800.

Lake, David A, and Patrick M. Morgan, (1997), *Regional Orders: Building Security in a New World*. University Park, Pa.: Pennsylvania State University Press.

Lawrence, Robert Z, (1996), *Regionalism, Multilateralism, and Deeper Integration*. Washington DC.: Brookings Institution Press.

Manoli, Panagiota, (2013), *The Dynamics of Black Sea Subregionalism*. Burlington, VT: Ashgate Publishing, Ltd.

———. 2014. "Regional Coopertaion in the Black Sea." *Commissioned Paper for the Black Sea Trade and Development Bank*. http://bit.ly/2j0zR5a.

Mitrany, David, (1948), "The Functional Approach to World Organization." *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* 24 (3): 350–63. doi:10.2307/3018652.

Oatley, Thomas, (2012), *International Political Economy*. Pearson Longman.

Panagariya, Arvind, (1999), "The Regionalism Debate: An Overview." *World Economy* 22 (4): 455–76. doi:10.1111/1467-9701.00214.

Ravenhill, John, (2014), *Global Political Economy*. 4 edition. Oxford ; New York, NY: Oxford University Press.